

**ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ "НАЦИОНАЛНИ ПАРК ТАРА"
БАЈИНА БАШТА**

НАЦИОНАЛНИ ПАРК ТАРА

**ИЗВЕШТАЈ
О ОСТВАРИВАЊУ ПРОГРАМА УПРАВЉАЊА
НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ ТАРА
ЗА 2019. ГОДИНУ**

децембар 2019. године

I УВОД

У складу са одредбама Закона о националним парковима („Службени гласник Републике Србије“ број 84/2015.) и Програмом управљања Националним парком Тара за 2019.годину, сачињен је Извештај о остваривању Програма управљања Националним парком Тара за 2019.годину.

Програмом управљања за 2019.годину, дефинисани су основни циљеви на заштити, очувању и унапређењу природних и културно-историјских вредности Националног парка Тара, управљању природним ресурсима, научно-истраживачком раду, планирању и изградњи, промоцији подручја, сарадњи са локалном заједницом и другим субјектима, сарадњи са другим заштићеним добрима, међународној сарадњи, као и извори финансирања планираних активности.

II ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА, УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Општи циљеви заштите и унапређења подручја су:

- Заштита, очување и унапређење постојећих природних и створених вредности, као и укупне предеоне, геолошке и биолошке разноврсности,
- Унапређење и наменско коришћење вредности подручја и одрживо управљање природним ресурсима, кроз обезбеђење стабилности екосистема, побољшање њиховог укупног стања у чему активно учествују сви корисници парка.

Специфични циљеви:

- Очување и унапређење типова станишта која су од националног и међународног значаја,
- Заштита, очување и унапређење биолошке разноврсности (генетичке, специјске и екосистемске),
- Заштита, очување и унапређење геолошке разноврсности,
- Очување квалитета основних чинилаца животне средине (ваздух, вода, земљиште), заштита од буке и обезбеђење адекватног управљања отпадом,
- Унапређење и очување шума националног парка кроз обезбеђење њихове стабилности и одрживог управљања,
- Заштита, очување и презентовање културно-историјских вредности и знаменитости,
- Очување пејзажних и амбијенталних вредности простора, као препознатљивог визуелног израза простора,
- Одрживи развој подручја и стварање услова за унапређење квалитета живота и рада локалног становништва кроз подстицање традиционалних делатности на подручју, пољопривреде, сеоског туризма, екотуризма и старих заната,
- Повећање свести јавности о вредностима подручја парка кроз разноврсне едукативне и промотивне садржаје за посетиоце свих узраста и способности,
- Унапређење информативно-презентационих и едукативних садржаја парка, како би се омогућио јединствени доживљај и ефикасно управљање посетиоцима подручја парка.

III ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

1. Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима

Приоритетне мере на управљању природним вредностима националног парка биле су заштита, управљање и унапређење стања природних вредности.

1.1. Чување подручја

Активности на чувању и заштити подручја, односиле су се на редовну контролу активности у парку у складу са Правилником о унутрашњем реду, контролу промета дрвних сортимената, контролу изношења смећа са простора парка, попису објеката за примену накнада, контролу градње путева, коришћења камена, контроли снимања филмова, контроли одржавања спортских и туристичких манифестација, фотосафарија. Такође, чувари су били ангажовани и у реализацији едукативног Кампа младих ренџера, на мониторингу станишта и орнитофауне, у посматрању медведа, у презентацији и промоцији подручја.

У чувању подручја Националног парка, организована је и противпожарна заштита, обука запослених и провера знања у противпожарној заштити, провера противпожарних апарата, као и редовна дежурства на терену у летњем периоду. Према Решењу о образовању стручног тима за израду „Процене угрожености од елементарних непогода и других несрећа“ и „Планова заштите и спасавања у ванредним ситуацијама“ прикупљања су податаци и информација, сагледавано постојеће стања са аспекта ризика и процена угрожености подручја Националног парка Тара и сачињен је потребни план. Извршено је периодична контрола исправности противпожарних апарата и хидрантске мреже (мапирано укупно око 30 хидраната) од стране овлашћене организације која издаје сертификат о исправности. Контрола се вршила у априлу и октобру 2019 године.

У складу са спровођењем Плана заштите од пожара ЈП "Национални парк Тара", као и законске обавезе, члан 53 став 6. и чланом 54. Закона о заштити од пожара ("Службени гласник" 111/2009 и 20/2015) која обавезује ЈП „Национални парк Тара“, да најмање једном у три године, изврше обуку и проверу знања запослених из области заштите од пожара, извршена је обука запослених по радним јединицама. И поред апела упућеног локалном становништву, било је неколико приземних пожара у приватним шумама.

Било је у више случајева губљења страних туриста на простору Националног парка и успешно су решени, осим на жалостост у једном случају, где је трагично изгубљена туристкиња из Кине.

Планиране активности на заштити и чувању подручја суфинансиране су и средствима из Буџета, преко Министарства заштите животне средине:

- а) бруто зараде запослених чувара у износу од 3.700.000,00 динара,
- б) материјални трошкови чуварске службе, за набавку теренског возила у износу од 1.200.000,00 динара,

Служба чувара била је активна на утврђивању стања објеката на терену за примену одлуке о накнадама. На основу члана Закона о накнадама за коришћење јавних добара („Службени гласник РС“ број 95/2018) и Закона о заштити природе („Службени гласник РС“ 36/2009, 88/2010, 91/2010-испр, 14/2016 и 95/2018 -други закон), донета је Одлука о

накнадама за коришћење заштићеног подручја Националног парка Тара.

По основу накнаде за коришћење простора НП Тара, у извештајном периоду, остварен је приход од 39.820.000 динара.

Поред чуварске службе, чување, одржавање и управљање заштићеним добром, вршиле су и друге службе Предузећа у складу са својим овлашћењима. У складу са планираним роковима донешени су Програм управљања подручја, Програм пословања Предузећа и друга акта неопходна за функционисање предузећа.

У складу са Законом о националним парковима, Извештај о стању природних и створених вредности Националног парка Тара за 2019.годину, доставиће се Заводу за заштиту природе Србије и надлежном Министарству заштите животне средине у законском року.

1.2. Одржавање подручја

Активност на одржавању подручја односила се на чување и обнављање утврђених граница заштићеног подручја, њихово обнављање на терену, обнављање информативних табли за локалитете у I степену заштите, решавање имовинских односа, управљање отпадом и рад других служби на управљању подручјем.

У циљу свеобухватније заштите оморике као заштићене врсте и природне реткости Националног парка Тара и Републике Србије, у резервату природе „Змајевачки поток“, био је планиран је откуп преостале три приватне парцеле, укупне површине од 6,1462 ха. Откупом наведене површине, локалитет под I степеном заштите, „Змајевачки поток“, био би целом својом површином у државном власништву.

Наведена активност није извршена, није завршена процедура око добијања сагласности на откуп парцела и нису добијена средства субвенција за наведену активност.

У циљу бољег управљања заштићеним подручјем и газдовањем природним ресурсима-шумама, био је планиран откуп шумских парцела који представљају енклаве или полуенклаве у шумским комплексима. Одлука о откупу донета је за површину од 9,2726 ха за пет катастарских парцела под шумама.Наведена активност није спроведена, јер није завршена процедура око добијања сагласности на откуп парцела.

Са простора националног парка, редовно је прикупљан и одношен комунални отпад од стране општинског Јавно комуналног предузећа „12 септембар“-Бајина Башта и за део извршених услуга, трошкове је сносио управљач.

Такође, кроз организоване акције радници Националног парка Тара и локална удружења и организације, вршили су чишћење дивљих депонија и уклањање отпада са излетишта, видиковаца, обале језера и самог језера Перућац.

1.3.Праћење стања природних вредности

Праћење стања природних вредности одвијало се кроз праћење заштићених вредности, ретких и уговорених врста и њихових станишта. Детаљнији извештај о стању природних вредности приказаће се кроз Извештај о стању природних и радом створених вредности у Националном парку Тара за 2019.годину.

1.3.1.Мониторинг оморике

Приоритетна врста за мониторинг је строго заштићене врста, Панчићева оморика и њена станишта, мониторинг се вршио према већ установљеној процедури, који подразумева:

обилазак свих станишта оморике, увид у поцесе сушења и обнављања, на четири огледна поља (Црвене Стене, Љути брег, Било, Црвени поток).

У складу са постављеним критеријумима вршено је праћење стања по параметрима који су уношени у базу података: пречник, висина, статус стабла, степен дефолијације – одређује се на основу табеле "Класе дефолијације према UN/ECE I EU класификацији". Деколоризација – одређује се, такође, из табеле преузете из поменуте публикације, табела "Класе деколоризације према UN/ECE I EU класификацији", такође се уносе и величина крошње, плодношеће, сушење, оштећења, болести и друга запажања.

Популација оморике, што се тиче обнављања, највише је угрожена у резервату природе у Црвеном потоку где нема обнављања, па је извршен стручни надзор Завода за заштиту природе и предложене мере заштите. У току је спровођење активних мера на обнови оморике на тресетишту Црвени поток.

1.3.2. Мониторинг флоре

У оквиру активности мониторинга флоре, током 2019. године, картирано је 37 таксона васкуларне флоре (угрожене, ретке, заштићене) ранга врсте и подврсте, од чега 25 њих припада породици орхидеја. Налаз сваке врсте је геореференциран, одређене су и основне карактеристике локалитета на коме је врста констатована. Будући да се ради о ретким, угроженим или заштићеним врстама, утврђена је бројност њихових популација, степен очуваности станишта, као и актуелни или потенцијални фактори угрожавања.

Попуњено је укупно 136 формулара са свим неопходним подацима везаним за врсту. Осим података који су унети у формуларе, направљени су и фото снимци врсте (тотал и детаљ) и станишта на коме се она налази.

Део истраживања се односио на праћење бриофита – тресетница (*Sphagnum* spp.) у резервату Црвени поток (НП Тара), чије је стање скенирано током јула 2019. године. Одабрано је неколико популација различитих врста које ће бити праћене дужи временски период, и које су обележене, геореференциране, и којима је измерена величина.

Током 2019. године ни код једне од праћених популација није установљен развој сексуалних органа, па тако ни спорофита. Прираст од јула до октобра није био приметан, што је и очекивано будући да није било воде. Недостатак воде који је све дужи и учесталији доводи до брзих измена станишта, те је потребно увести неке мере активне заштите да би се очувале тресетнице.

Поред недостатка воде, као фактори угрожавања могу се издвојити и појава агресивних врста васкуларних биљака (нпр. *Rubus* spp.) на прелазу хигрофилних у мезофилне услове, а које прерастају површине под тресетницама, директно их угрожавајући, као и улазак неовлашћених лица у подручје резервата, при чему су почупане маркер таблице на 3 од 5 популација. Са друге стране, благе позитивне назнаке опоравка тресетница примећене су на Тепих ливади, што је последица изостанка туристичких посета, односно интензивног гажења.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 300.000,00 динара, активност је извођења у сарадњи са Биолошким факултетом – Београд.

1.3.3. Мониторинг и заштита Српске режухе - *Cardamine serbica* Pansic

Посебна активност у оквиру праћења стања флоре је и активност на заштити и унапређењу ендемичне и реликтне врсте српска режуха *Cardamine serbica* Pansic. Станиште српске режухе у Перућцу, заправо, представља завршни део мањег сипара у зарастању, као последица природне сукцесије која је на овом локалитету у току.

У току извештајне године, извршена је анализа врста које се јављају у заједници са *C. serbica*. Уочљиво је да на овом микролокалитету није јасно дефинисан неки одређени тип станишта, очекивано са вегетацијом типа *Corydalion ochroleuca*, већ је сипар у зарастању са различитим представницима флоре приспелих из околних типова станишта, који се уназад пар година смењују својим саставом и заступљенишћу. Врсте које се на овом станишту јављају су: *Corydalis ochroleuca*, *Eupatorium cannabinum*, *Petasites sp.*, *Geranium robertianum*, *Mycelis muralis*, *Sesleria angustifolia*, *Rubus idaeus*, *Valeriana montana*, *Veronica urticifolia*, *Fragaria sp.*, *Aquilegia nikolicii*, *Melica cf. nutans*, *Heliosperma pussilum ssp. monachorum*, *Aruncus vulgaris*, *Cotinus coggygia*, *Gymnocarpium sp.* и др., као и младе јединке дрвенастих врста *Tilia sp.*, *Picea abies*.

У јуну месецу када је извршено прво теренско истраживање у 2019. години, број регистрованих индивидуа био је мало већи у односу на прошлу годину, 25 у односу на прошлогодишњих 20 индивидуа. Од тога, само 7 индивидуа је било у цвету, док су остало чиниле сасвим младе јединке. Све индивидуе које су у јуну биле у цвету су, заправо, биле прошлогодишње индивидуе, осим једне, која је била овогодишња и издвојена од остатка популације. Наиме, она се налазила испод пута, поред самог језера, на отворенијем и осунчанијем месту, тако да је била знатно већа, разгранатија и са већим бројем цветова од јединки изнад пута. Укупан број индивидуа у цвету током читаве сезоне није био виши од 10, али су биљке биле у цвету током целог вегетационог периода, од јуна до октобра, а не само у мају као што се наводи у опису врсте (Панчић, 1884; Јовановић-Дуњић, 1972; 7Куџера et al., 2010).

Осим тога, маркирање указује да врста није једногодишња, како се наводи у литератури, већ код појединих јединки двогодишња. Теренска истраживања у наредним година треба да укажу на право трајање индивидуа српске режухе на овом локалитету.

Како би се смањио ефекат интерспециске конкуренције, простор око постојећих индивидуа је очишћен, нарочито од врста које нису типичне за заједнице са *C. serbica*. У августу су се појавиле и прве нове индивидуе (5-10) изнад самог пута, лево од табле коју је поставио НП „Тара“, које су до октобра достигле знатну величину, а једна је и цветала. С обзиром на позитиван ефекат чишћења локације на појаву нових индивидуа српске режухе, са овом праксом је настављено приликом сваког теренског истраживања, а последњи пут у октобру.

Теренска истраживања су по први пут ове године обухватила и посматрање инсеката и паукова који посећују цветове врсте *C. serbica*. Уочено је да инсекти слабо посећују цветове српске режухе, што вероватно оставља знатне последице на успешност опрашивања и генетичку варијабилност популације.

И ове године извршено је екстензивно истраживање и других потенцијалних локалитета на потезу од Перућца до средишњих делова кањона Дервенте, а који су теже приступачни због већег нагиба терена. Међутим, нове субпопулације нису пронађене.

Како би се стекао прави утисак о квалитету станишта врсте *C. serbica* код Перућца, ове године у августу су извршена и прва теренска истраживања на стаништима ове врсте у Босни и Херцеговини (кањон Сутјеске) и Црној Гори (Маглић – кањон Пиве и Дурмитор – Сушичко језеро).

Први утисак је да се станиште у оквиру НП „Тара“ битно разликује. Док у Црној Гори и БиХ ова врста живи на отвореним сипарима веома оскудне вегетације и са врло мало присутног земљишта, у НП „Тара“ српска режуха живи на сипару који је у знатној мери „везан“ и карактерише се обрастањем бујнијом вегетацијом, као и значајном количином земљишта. Јединке у Црној Гори и Босни и Херцеговини су робусније, веома разгранате, са великим бројем цветова и плодова. Продукција семена је знатно већа, а незаметнутих плодова готово да нема.

Како би се започело *ex situ* гајење биљака узорци су сакупљени на два начина. С једне стране сакупљене су живе биљке које би требало да цветају и плодносе у оквиру Института за ботанику и Ботаничке баште „Јевремовац“. У ту сврху сакупљено је четири младе индивидуе у Црној Гори и пет у НП „Тара“.

С друге стране, на свим локалитетима сакупљена су семена, највише у Црној Гори где је и популација највећа, а најмање у НП „Тара“, где је популација најмања и где би сакупљање већег броја семена могло да угрози опстанак популације. Семена су дозрела у Институту за ботанику Биолошког факултета Универзитета у Београду и сада се налазе на ниској температури како би прошла кроз процес вернализације. Након тога, биће испитана клијавост семена и извршиће се њихово засејавање ради успостављања *ex situ* колекције у Ботаничкој башти „Јевремовац“.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 300.000,00 динара.

1.3.4. Мониторинг лековитих биљака

У току 2019. године, урађена је идентификација лековитих биљака, на подручју Националног парка Тара у оквиру различитих локалитета на подручју газдинских јединица.

ГЈ "Заовине":

Налазиште "Гавран" 1325 m н.-идентификовано је 53 лековите биљне врсте, Налазиште "Бијела вода"-36 врста,

Налазиште "Заовине"-61 врста,

Налазиште: Пасак изнад Трифковића 1. *Peonija officinalis* L. *subsp. Officinalis*,

Налазиште "Црвене стене" на 1250 m н.в.-21 врста,

Налазиште "Склопови"- 4 врсте,

Налазиште "Тетребица"-15 врста,

Налазиште "Дукићи"-14 врста,

Налазиште "Равна стена"- 42 врсте,

Налазиште "Долина Рзава"- 18 врста,

Налазиште "Врело"-16 врста,

Налазиште "Граденичко брдо-пожариште-25 врста.

ГЈ "Звезда":

Налазиште "Божурно"-38 врста,

Налазиште "Главица"-25 врста,

Налазиште "Растиште"-Деспотов камен-11 врста.

ГЈ "Црни Врх":

Налазиште "Предов Крст"-21 врста,

Налазиште "Оманско врело"-15 врста,

Налазиште "Галине"-15 врста,

Налазиште "Чемериште" -19 врста,

Налазиште "Љути брег"-21,

Налазиште "Дикава" на 1330 m н.в.--19 врста.

ГЈ "Тара":

Налазиште "Митровац"-50 врста,

Налазиште "Црвени поток"-38 врста,

Налазиште "Бањска стена"-17 врста,
Налазиште "Ослуша"-38 врста,
Налазиште "Шљивовица"-14 врста,

ГЈ"Калуђерске Баре":

Налазиште "Калуђерске баре"-24 врсте.

Детерминација биљака обављена је према следећим литературним изворима: Гајић и сар. (1992); Philips (1980); Којић и Вилотић (2006); Вилотић (2018).

1.3.5. Мониторинг станишта

На подручју парка спроведно је постављање и идентификација оквира за праћење типова станишта из категорије отворених типова станишта : Ц Травната станишта , Д2 Сипари, Д3 Суве стене и клифови, Д5 Влажне стене и клифови, Е Мочваре и тресаве, пошто се у овим категоријама налазе приоритетна станишта за заштиту на подручју наше земље, а такође и у склопу европске мреже НАТУРА 2000.

На 156 локалитета је вршена идентификација и праћење типова станишта. У оквиру испитаних локалитета 37 различитих типова отворених станишта. Значајно је да су и у 2019. години теренским радом и анализом утврђена 3 нова типа станишта за Србију.

На сваком локалитету станишта се геореференцирају, фотографисшу из више углова, одређују се доминантне и карактеристичне врсте. Доминантне и карактеристичне врсте се сакупљају и за хербаријум. Сви подаци су верификовани у складу са Протоколима и стандардима за сакупљање. За сваки регистровану тачку је нацртан одговарајући полигон са границама регистрованог станишта.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 300.000,00 динара, активност је извођења у сарадњи са Биолошким факултетом – Београд.

1.3.6. Мониторинг фауне

Мониторинг фауне врши се у оквиру више активности : путем инфрацрвене детекције, маркирање, сателитског праћења активности и генетске идентификације медведа.

Праћење фауне инфрацрвеним камера спроводи се последњих година у Националном парку Тара. Мониторинг фауне вршен је помоћу успостављене мреже инфрацрвених камера. Камере су постављане у оквиру квадрата 3х3км. Циљна врста праћења је мрки медвед. Поред мрког медведа камере бележе активност низа других врста. На самим хранилиштима је постављено више камера, пошто је ту већа концентracија животиња.

На терену је постављено за праћење укупно 18 камера. Неке од камера су постављане па повлачене на друге локације. Забележена је крађа три камере на различитим локацијама. Једна камера је оштећена приликом маркирања медведа са огрлицом за сателитско праћење. Број забележених снимака 9,993 и слика 3162. Сваки снимак и слика се прегледају и анализирају, тако да је ефективних снимака било 4042, а слика 2277.

Камере које су на хранилиштима подешене су да раде у режиму видео записа трајања 30 или са паузама од 10 секунди између 2 снимања. Камере на хранилишта на теже доступним локацијама подешене су на слике са паузом између две слике од 10 секунди.

**ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРИВАЊУ
ПРОГРАМА УПРАВЉАЊА НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ ТАРА ЗА 2019. ГОДИНУ**

Забележене врсте по локалитетима помоћу инфрацрвених камера:

Локалитет	Забележене врсте
Ђуровина	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Meles meles, Capreolus capreolus</i>
Звезда	<i>Ursus arctos, Felis silvestris, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus, Turdus merula</i>
Сува глава	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Martes sp, Meles meles, Capreolus capreolus, Lepus europaeus, Sciurus vulgaris,</i>
Пасјача	<i>Ursus arctos, Rupicapra rupicapra, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus, Sciurus vulgaris</i>
Ласната глава	<i>Capreolus capreolus</i>
Шљивовица 2	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Cervus elaphus, Felis silvestris, Rupicapra rupicapra, Sus scrofa, Meles meles, Vulpes vulpes, Martes sp, Garrulus glandarius, Turdus merula</i>
Шљивовица 3	<i>Ursus arctos, Felis silvestris, Sus scrofa, Martes sp, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus, Meles meles, Sciurus vulgaris, Garrulus glandarius, Columba palumbus, Turdus merula, drozd</i>
Маказе1	<i>Ursus arctos, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus</i>
Маказе2	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Martes sp, Capreolus capreolus, Sciurus vulgaris, miš, Tetrastes bonasia, Erithacus rubecula, Parus montanus, Garrulus glandarius, Turdus merula,</i> <i>Ursus arctos, Canis lupus, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Meles meles,</i>
Мрка коса	<i>Capreolus capreolus</i> <i>Ursus arctos, Canis lupus, Felis silvestris, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Martes sp, Capreolus capreolus, Meles meles, Lepus europaeus, Sciurus vulgaris, Columba palumbus,</i>
Гаревине	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Felis silvestris, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Martes sp, Capreolus capreolus, Meles meles, Lepus europaeus, Sciurus vulgaris, Columba palumbus,</i>
Кошаре	<i>Ursus arctos, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Martes sp, Capreolus capreolus, pas, Felis silvestris catus</i>
Горица гребен	<i>Ursus arctos, Felis silvestris, Sus scrofa, Rupicapra rupicapra, Martes sp, Meles meles, Sciurus vulgaris,</i>
Горица локвица	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Sus scrofa, Rupicapra rupicapra, Vulpes vulpes, Martes sp, Capreolus capreolus, Meles meles, Corvus corax, drozd, Columba palumbus,</i>
Горушице1	<i>Ursus arctos, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus, Garrulus glandarius, Corvus corax, Columba palumbus, Turdus merula, Parus</i>
Горушице2	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Rupicapra rupicapra, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Martes sp, Capreolus capreolus, Sciurus vulgaris, Columba palumbus</i>
Јагоштица1	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Rupicapra rupicapra, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Meles meles, Capreolus capreolus, Lepus europaeus, sova, grabljivica neidentifikovana, Columba palumbus, Garrulus glandarius, Turdus merula</i>
Бурине	<i>Vulpes vulpes, Capreolus capreolus, Garrulus glandarius</i>
Долови	<i>Rupicapra rupicapra, Martes sp, Sciurus vulgaris</i>

Праћење је маркираних медведа вршено је и помоћу ГПС технологије у сарадњи са Биолошким факултетом у Београду. Сателитски је праћена активност три медведа (три мужјака) Андреј (ухваћен и маркиран 14.10.2018) 119,3 кг, праћен до 17.07.2019. када огрлица престаје да ради, примљено укупно 4421 фиксације (координате), Миша (ухваћен и маркиран

26.06.2019) 201,2 кг, праћен само један дан и примљено само 8 фиксација, Зоран (ухваћен и маркиран 27.09.2019) 113,6 кг, примљено укупно 3065 фиксација почетком године а у октобру је маркиран још један мужјак 3 године тежине 104кг.

Посебно се издваја активност генетске идентификације мрког медведа као нова метода која је започета да се примењује. У сарадњи са Биолошким факултетом из Београда прикупљено је 100 узорака са подручја Националног парка Тара. Ова метода, која је неиванзивна, пошто се узорци ДНК сакупљају из измета и длаке, је најпоузданија метода за утврђивање бројности и других карактеристика мрког медведа.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 400.000,00 динара за услуге генетског мониторинга медведа.

1.3.7.Рекогносцирање подручја и мониторинг Панчићевог скакавца

У оквиру активности мониторинга П.скакавца, на простору Националног парка Тара, истражене су 162 локације, које могу бити погодне за опстанак популација Панчићевог скакавца. Утврђено је присуство Панчићевог скакавца на 35 локација. Махом се ради о појединачним примерцима не и о популацијама које броје десет и више примерака, што је врло забрињавајуће. На 4 локације где је ова врста регистрована од стране Јосифа Панчића 1882. године и Сергеја Матвејева 1978.године није регистровано присуство ове врсте.

Врста је регистрована на 6 нових локалитета, 5 на простору Заовина, у околини засеока Ђурића и Поповића, један на простору Растишта, на падинама Борја, изнад Кремића потока. Остале регистроване локације се налазе на ширим просторима локалитета на којима су ранији истраживачи забележили присуство ове врсте. На два локалитета, подножје Милошевца према Змајевачком потоку и Лисичије воде (Партизанска чесма) Заовине - Коњски поток утврђене су нешто бројније популације (и преко 20 јединки) те се могу сматрати да су од прворазредног значаја за строги режим заштите.

Утврђено је да је за опстанак популација Панчићевог скакавца кључна експозиција терена- (југозападна без изузетка), полуотворена осунчана и дренирана станишта које најчешће обезбеђују старији борови и близина некакве воде (потока, извора...). Густе шумске склоп не одговара овој врсти као и потпуно отворени терени. Чиста шумска сеча може у потпуности елиминисати популацију са неког терена. Овој врсти не одговарају ни прегусте склопови зељасте вегетације шумских прогала и пропланака, какве налазимо на теренима других експозиција.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 300.000,00 динара.

1.3.8.Мониторинг птица

Мониторинг птица је вишегодишња активност, током 2019.године сакупљено је и обрађено укупно 874 податка који се тичу гнезђења птица. Регистровано је присуство 66 врста птица. У оквиру јесење сеобе на подручју Националног парка Тара ухваћено је и обележено 685 јединки у оквиру 33 врсте.

Циљ мониторинга фауне птица је мапирање гнездећих територија и праћење сеобе птица. У сарадњи са Друштвом за заштиту птица Србије, примењено је више метода мониторинга: цензус у тачки, прстеновање, праћење помоћу уређаја за бележење звукова. Спровођена су у различито доба дана или ноћи у зависности од специфичности мапирања односно животних навика пре свега циљних група птица. Уз сваки податак о налазу наведен је гнездећи код, као ниво доказа гнезђења.

Мониторинг је спровођен и коришћењем уређаја за бележење звукова птица Song meter

SM4. За анализу података је коришћен програм Kalediscope, односно за издвајање кластера звукова. Даље је неопходна идентификација на нивоу врсте.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне у износу од 200.000,00 динара, активност је извођења у сарадњи са Друштвом за заштиту птица Србије.

1.4. Мониторинг климе

На Митровцу је постављена метеоролошка станица типа “Davies Vantage Pro . Локација станице је на 43° 55' 14" N и 19° 25' 33" E, на надморској висини од 1065 м. Мерена је температура и влажност ваздуха, притисак, брзина и смер ветра, соларна радијација и количина и распоред падавина. Такође су, у шумској састојини, недалеко од станице, постављена 4 сензора за мерење температуре и влажности земљишта, на 2 места са различитом микроклимом, на дубинама од 10 и 20 цм.

Месец са највишом средњом температуром ваздуха био је август (16,6°C). Највиша температура ваздуха забележена је у августу (27,4°C), а најнижа фебруар(-23,3°C). Највећа количина падавина је у јуну (253,4 мм).

Од половине године прате се и метеоролошки подаци са метеоролошка станица са подручје Предровог Крста.

1.5. Мониторинг вода

Праћење квалитета површинских вода, спроводило се у складу са „Правилником о параметрима еколошког и хемијског статуса површинских вода и параметрима хемијског и квантитативног статуса подземних вода“. Параметри који су били предмет праћења су биолошки и физичко-хемијски параметри који су од значаја за дефинисање категорије површинске воде, а које је било могуће спровести са постојећом лабораторијом.

Праћење квалитета вршено је на локалитетима површинских вода, на водотоковима и на акумулацијама у парку. Водотоци који су праћени су : Змајевачки поток, Караклијски Рзав, Батурски Рзав, Јокића поток и Дервента и акумулација Перућац.

На основу анализе физичко хемијских елемената квалитета вода, може се констатовати да су воде у оквирима вода I категорије.

1.6. Мониторинг спелеолошких објеката и геонаслеђа

Валоризација и инвентаризација спелеолошких објеката на подручју парка је од великог значаја. Настављена је сарадња са Друштвом истраживача “Владимир Мандић Манда” из Ваљева на спелеолошких истраживању подручја Јагоштице и и Предровог Крста, посебно Јаме код Чехове куће, као значајног спелеолошког објеката и објекта геоморфолошког наслеђа.

2. Приоритетне мере и активности на управљању културно-историјским вредностима

У току године, кроз организоване посете Националном парку Тара, промовисане су и културно-историјске вредности Националног парка, посебно манастир Рача и некрополе стећака у Перућцу и Растиштима.

3. Управљање посетиоцима

3.1. Изградња „улазних капија“ - Перућац

У циљу управљања посетиоцима и контроле уласка у заштићено добро, изграђена је једна “улазна капија” у Перућцу којим ће се контролисти улазак моторних возила према Митровцу и Предовом Крсту.

Средства за изградњу објекта обезбеђена су из средстава субвенција у износу од 3.600.000 динара.

Такође, урађен је пројекат за изградњу једног објекта “ улазне капије” на Калуђерским Барама.

3.2. Уређење музеја „ Др Јосиф Панчић“

Планирана активност односила се на уређење ентеријера објекта музеја „ Др Јосиф Панчић“ у Заовинама, активност није изведена јер нису добијена планирана средства субвенција за наведену активност.

3.3. Штампање материјала намењеног посетиоцима

За потребе рада центара за посетиоце, а за потребе посетиоца, штампан је промотивни материјал:

- Проспект Националног парка Тара (српски, енглески језик),
- Проспект кампа ренцера, туристичке понуде, флајери,
- Планинарска карта,
- Улазнице у центре за посетиоце и резерват природе,
- Флајери о заштити од пожара и остали промотивни материјал.

3.4. Информативни рад Центара за посетиоце и смештајни објекти

Центри намењени посетиоцима су Центар за посетиоце на Митровцу и Центар за посетиоце у Бајиној Башти. Рад у центрима одвијао се континуирано током целе године, са посебним акцентом на едукативним програмима у тз”Шумском биоскопу “ на Митровцу и у Бајиној Башти. Укупно је продато 5.921 улазница за ”Шумском биоскопу “ на Митровцу. За улазак у Црвени поток продато је 1.258 улазница (106 улазница за одрасле и 1.152 за децу/ученике).

Закључно са 31.10. 2019. године у објектима ЈП „Национални парк Тара“ остварено је 253 долазака и 1024 ноћења. Поред овога остварено је и 290 долазака и 795 некомерцијална (gratis) ноћења за потребе смештаја сарадника Предузећа.

У центрима за посетиоце, укупно је остварено 26.235 посетиоца:

Центар за посетиоце Митровац:

- Домаћи: 17.798
- Страни: 4326
- Укупно: 22.124.

Центар за посетиоце Бајина Башта:

- Домаћи: 1973
- Страни: 619
- Укупно: 2592.

Укупни приходи од активности (закључно са 30.11.2019.године) износили су:
4.352.216,59 динара.

Приход од смештаја: 1.353.440,89 динара:

- Камп 295.845,83 динара,
- Остали смештај 668.099,11 динара.

Приход од сувенира: 2.356.631,00 динара:

- Центар за посетиоце Митровац 1.913.391,00 динара,
- Центар за посетиоце Бајина Башта 136.320,00 динара,
- Велепродаја сувенира из магацина 306.920,00 динара.

Приход од услуга 642.145,10 динара:

- Посматрање медведа 70.000,00 динара,
- Изнајмљивање бицикли 167.666,00 динара,
- Изнајмљивање кајака 2.333,34 динара,
- Улазнице Црвени поток 56.838,88 динара,
- Улазнице Шумски биоскоп 246.705,88 динара.

4.Управљање природним ресурсима

4.1.Задаци и активности на заштити и управљању шумама

4.1.1. Заштита шума од сушења

Активности на заштити шумских екосистема вршене су кроз праћење стања шума на постављеним огледним површинама. Посеба активност на заштити шума одвијала се кроз мониторинг инсеката односно сипаца поткорњака и њихово сузбијање применом феромонских клопки. За реализацију наведених активности извршена је набавка феромона за поткорњаке, набавка лепка и лепљивих плоча за мониторинг дефолијатора у листопадним шумама, набавка феромонских клопки за губара *Limantria dispar*.

Мониторинг шума од напада поткорњака сипаца, спроводио се на површини од 6229,8 ха, на надморским висинама од 900-1500 м. Третирана површина, односно површина на којима су постављене клопке је 5222 ха. У поступку јавне набавке, набављени су феромони у количини од 2300 комада за државне шуме и 100 комада за заштиту приватних шума. Постављено је укупно 930 клопки за праћење поткорњака у државним шумама и 100 комада клопки за мониторинг приватних шума.

Крајем марта и почетком априла, почело се са постављањем феромонских клопки са одговарајућим феромонима, на 15-20 дана вршило се обилажење клопки и њихово праћење. За време мониторинга, прикупљено је 7500 теренских узорака а улови су евидентирани у базу података. Укупно на подручју парка, у државним шумама, прикупљено је 6.810.112 поткорњака, што је нешто више у односу на претходну годину.

Вршен је мониторинг сипаца у приватним шумама, у постављених 50 клопки и 100 феромона. Може се констатовати умерено јак напад на читавој третираној површини. Укупно је ухваћено 1.018.980 сипаца, односно 826.200 јединки *Pityoganes chalcographus* и 192.780 јединки *Ips tyrographus*. Поред феромонских клопки вршено је и полагање ловних стабала у две серије од по 20 стабала у свакој.

За реализацију активности на заштити шума, добијена су средства из Буџетског фонда шума- Управа за шуме, у износу од 4.131.094,00 динара за државне шуме и 153.600,00 динара за приватне шуме, за набавку феромона и додатно ангажоване раднике на заштити шума.

У циљу праћења бројности дефолијатора, као и откривање симптома болести у храстовим и буковим шумама прошле године су издвојена два огледна поља (61-а ГЈ „Комуналне шуме“, 13-а МЗ „Рача“). Крајем јуна и почетком јула 2019. године су постављене феромонске клопке заједно са лепљивим плочама за потребе праћења губара (*Limantria dispar* L.) у ГЈ „Комуналне шуме“, одељење/одсек (61-а, 62-а, 18-а), МЗ „Рача“ 13-а и ГЈ „Тара“ 120-а. Феромонске клопке и лепљиве плоче су периодично прегледане и том приликом нисмо констатовали присуство губара. У клопкама и на појасевима су евидентирани лептири Ноне *Limantria monacha* L. која је код нас секундарна штеточина.

Периодично према календару развића штеточина вршио се и редован обилазак маршунтном методом огледних поља, вршила евиденција о присуству осталих штеточина, односно пратило здравствено стање лишћарских састојина. Са огледних поља се вршило узорковање делова стабла (гранчице, кора, асимилациони органи) и слање на лабораторијску анализу ради: детерминисања штених организама, утврђивања енергије пиљења, интезитет напада (фаза каламитета). Постављени су и лепљиви појасеви за великог и малог мразовца у лишћарским шумама и врши се контрола улова.

У сарадњи са Шумарским факултетом у Београду, спроводио се мониторинг стрижибуба из рода *Monochamus* sp. помоћу феромонских клопки у облику левка. Клопке су постављене крајем јула месеца 2019. године на три локалитета на Калуђерским Барама у боровим састојинама. Периодично су обилажене и пражњене сваких 7 дана, где су узорци са уловљеним инсектима посебно чувани у посудама са алкохолом. Мониторинг је трајао до краја октобра.

Континуирано вршена је и едукација запослених у заштити шума кроз различите радионице:

- 06. 02. 2019. године, “Оморика” на Тари-Презентација активности на заштити шума на подручју Националног парка Тара, поводом стручног скупа наставника шумарске школе из Краљева вршена је презентација о систему заштите шума у Националном парку Тара, (контрола бројности поткорњака, процеси сушења шума, климатске промене и шума),

- 28-29.05 2019. године, радионица Штетни организми у буковим састојинама и методе њиховог мониторинга“- Институт за шумарство Београд – Бајина Башта.

4.1.2. Нега и обнављање шума

Активности на нези и обнављању шума подразумевале су неговање засада и пошумљених површина, пошумљавање голети и површина насталих процесом сушења шума, као и сакупљање семена и производња садног материјала.

У расадницима, вршени су редовни радови на нези садног материјала, ожиљавање садница, прозводња шумског садног материјала, као и продаја декоративног садног материјала. У циљу проширења производње шумског садног материјала, у расаднику Калуђерске Баре, посејано је 22кг букве, 11кг семена јеле и 4,1кг смрче и остварена је производња садница букве- 21000 комада и 10000 комада јеле, семе смрча у ницању, лошији поник. Од касног мраза, почетком маја страдале су двогодишње саднице јеле и смрче у расаднику Калуђерске Баре.

Вршени су радови на нези шумских засада до пете године старости кроз кошење корова у 9а и 16ба одељењу ГЈ „Тара“. Радови су примљени и финансирани у износу од 50.100,00 динара од стране Управе за шуме, односно Буџетског фонда шума.

Вршено је и пошумљавање пожаришта у ГЈ”Заовинама”, одељење 26, на укупној површини од 1,6 ха., посађено је 4000 садница смрче. Пројекат је подршала компанија “Планета спорт “- Београд кроз донацију 1.050.000 динара за чишћење терена, опрему, саднице и саме радове на пошумљавању. Донирана је и машина за копање рупа.

4.1.3. Планирање и уређивање шума

Активности на уређивању шума односила се на завршетак Основе газдовања шумама за газдинску јединицу „Комуналне шуме“ за период 2019-2028.годину и на теренске радове на инвентури шума у ГЈ „МЗ Рача“. Завршени су теренски радови на премеру шума у газдинској јединици “МЗ Рача” и израђена је Основе газдовања шумама за наведену газдинску јединицу.

Поред наведених активности, вршено је ажурирање електронске базе јавне својине корисника, ажурирање катастарских података и графичких приказа катастра, геодетско снимање и обележавање граница поседа.

4.1.4. Коришћење шума

По плану сеча обнављања и плану проредних сеча, у четири газдинске јединице, укупно је дозначено за 2019.годину 37.651,2 м³ бруто дрвне запремине. На основу дозначене дрвне запремине, очекује се потпуна реализација планиране производња дрвних сортимената. До дана израде извештаја, остварена је производња дрвних сортимената у количини од 37.820 м³ (редовни и предходни принос). Услед ветролома, снеголома и сушења шума, остварен је и случајни принос у износу 5.500 м³ кроз санитарне-узгојне захвате.

Извршена је дознака за планску 2020.годину и она износи 40.613,40 м³- редовне, пребрне сече, 4.211,30 м³ редовне сече обнове и 558,0 м³- предходни принос.

Вршени су и стручни послови на газдовању приватним шумама у складу са Програмом газдовања шумама сопственика за период 2012-2021.година и планираним активностима за 2019.годину. У току периода јануар-октобар 2019.године жигосано је и отпремљено 11.414,54 м³ код 683 шумовласника, за које су и издате пропратнице.Процена је да ће укупна отпрема дрвних сортимената до краја 2019.године, бити око 14.000,00 м³. Укупна обрачуната накнада за коришћење шума је 2.765.703 динара.

Рефундирана средства из Управе за шуме износила су 4.414.169 динара за стручно – техничке послове у приватним шумама.

Извршена је и подела садница физичким лицима за пошумљавање 12.81.78 ха, за пошумљавање 33 катастарске парцеле. Укупан број подељених шумских садница износио је 32.045, садница смрче, старости 2+0. Садни материјал је из сопственог расадника ЈП“Национални парк Тара“.

Вршена је стална стручна едукација шумовласника о потреби што бржег уклањања сувих и оштећених стабала из шуме, како би се смањио интензитет сушења. Свакодневно је пружана стручна помоћ и едукација шумовласника, нарочито о потреби побољшања стања шума у приватном власништву.

Вршена је стална контрола стања шума у приватном власништву. Констатовано је 30 бесправних радњи од јануара до новембра, када су написани записници на лицу места. Републички шумарски инспектор је информисан о свим утврђеним незаконитим радњама у шумама у приватном власништву.

4.2.Задаци и активности на заштити и управљању ловном и риболовном фауном

4.2.1. Управљање ловном фауном

Активности на заштити ловне фауне спроводиле су се на основу Годишњег плана газдовања ловиштем за ловну 2019/2020. годину, усаглашеног са средњорочним планом-Ловном основом (2017-2027. година).

Управљање популацијама ловних врста дивљачи у 2019. години, првенствено се односи на утврђивање бројног стања дивљачи по врстама (дивокоза процена 380 јединки, срна-500 јединки, дивља свиња-60 јединки, вук-12 јединки и лисица -100 јединки), планирање развоја популације дивљачи у току ловне године, план набавке и утрошка хране и контрола популације кроз планирани одстрел.

Заштита неловних врста дивљачи (дивља мачка, куна белица, јазавац, сиви пух, ласица, веверица, мрки твор, сврака, голуб, јастреб, препелица, сива врана, дивља патка, велики корморан, сива чапља) одвијало се кроз активности у циљу спречавања узнемиравања јединки, уништавања станишта и противзаконитог коришћења.

Посебне мере заштите спровођене су на строго заштићеним врстама: мрки медвед, видра, јаребица камењарка и лештарка. Стање наведених врста је на оптимуму, чак и нешто више од оптимума у неким периодима године (мрког медведа) обзиром на радијус кретања.

У календарској 2019.години до дана израде извештаја, ради прихране дивљачи, првенствено медведа и делимично дивље свиње, изнешено је 10570 кг угинуле домаће стоке и 3725 кг кукуруза у клипу. Такође, на солишта за све врсте дивљачи изнешено је 378 кг соли за дивљач. За прихрану дивљачи утрошено је 329.715 динара.

Сходно ГПГЛ у току ловне 2018/2019 и 2019/20. године (у календарској 2019 години) до дана подношења извештаја извршен је одстрел одређеног броја дивљачи и то:

- 3 грла срнеће дивљачи
- 26 грла дивокозје дивљачи
- 16 грла дивље свиње

На име причињених штета власницима имовине (четрнаест случајева штета од дивљих свиња) од стране заштићене дивљачи до подношења извештаја исплаћено је 154.014 динара. Такође, су вршени увиђаји приликом причињених штета од стране медведа (у двадесет четири случаја) и власницима имовине дата упуства о даљем поступању код надлежних државних органа.

Од планираних инвестиционих улагања изграђена су два хранилишта за дивље свиње и то једно на Звезди, у реону локалитета Чехова кућа, а друго изнад засеока Алуга – 9 одељење ГЈ “Тара”. Намена хранилишта је првенствено да се смање штете коју дивље свиње причињавају на имовини мештана села Јагоштица и Растиште. Извршена је замена солила за срнећу дивљач и дивокозе на местима где су ранија постојала.

Вршено је уредно чишћење хранилишта за медведе, одржавање солишта за дивљач као и одржавање одређених ловачких стаза у ловишту.

Годишњим планом газдовања ловиштем за ловну 2019/2020 годину планирани су укупни приходи у износу од 6.713.650 динара. До сада остварени приходи од газдовања ловиштем износи 3.402.035 динара.

У оквиту пројекта са WWF-ом, два ловочувара су боравила октобра месеца у Словенији ради обуке за водиче туриста заинтересованих за осматрање медведа и презентације природних вредности парка. У току летњег периода више пута су као водичи боравили на чекама за осматрање медведа са гостима из иностранства а у склопу наведеног пројекта.

4.2.2. Управљање риболовном фауном

Риболовним водама Националног парка Тара, управљало се на основу Годишњег програма унапређења рибарства за 2019. годину, усаглашеног са Програмом управљања рибарским подручјем "Националног парка Тара" за период 2013-2022. година.

Активности на праћењу стања риболовних вода одвијале су се кроз редовну контролу риболовних вода у Заовинама и Перућцу. Рибарско подручје „Национални парк Тара“ користи се искључиво, за рекреативни риболов, тако да се издају дозволе само за ту врсту риболова.

Цену дозвола за рекреативни риболов одређује корисник у току текуће за наредну годину и она износи 4000 динара за годишњу дозволу за рекреативни риболов, 2000 динара за вишедневну (седмодневну) и 1000 динара за дневну дозволу. У току године (до 29.11.2019 године) издато је укупно 217 комада годишњих дозвола, 12 комада седмодневних и 136 комада дневних дозвола за рекреативни риболов. Остварен је укупан бруто приход 992.000,00 динара, на име такси за коришћење рибарског подручја, уплаћено је 105.000,00 динара.

Рибочуварска служба врши контролу риболоваца са обале, али и уз употребу чамца. Акумулације "Бајина Башта" (Перућачко језеро) је акумулација кањонског типа са неприступачним приобаљем, где се у већем делу акваторија рекреативни риболов не може одвијати са обале већ искључиво из чамца. Упоредо са тим у време летњег периода присутан је велики притисак од стране туриста на језеро "Перућац", где постоји градско купалиште (у виду понтонске платформе са базенима), сплавови ресторани, многобројни чамци и све то распоређено на великој површини, тако да није ни мало лако свакодневно вршити контролу лица и објеката.

Друга акумулација (Заовљанско Језеро) чини површину од 430 ха воденог огледала, где у већем делу приобаља нема приступних путева па се контрола риболова одвија углавном из чамца. Чување рибарског подручја „Национални Парк Тара“ непосредно врше рибочувари у оквиру службе лова и риболова. Територијални распоред рада рибочуварске службе је такав да свакодневно један (некада и више) рибочувара покрива терен Заовина (Р.Х.А. "Заовине", Акумулација "Спајићи", Језеро "Крушчица", Језеро "Црно Осоје, Поток "Црно Осоје", Змајевачки поток, Поток "Јаревац", Батурски Караклијски Рзав) и један или више рибочувара (у току лета) терен Перућца (Х.А. "Бајина Башта", Река Рача, Река Дервента, Река Врело, Омарско врело, Јокића поток).

За смештај и рад рибочуварске службе, поред службених просторија у седишту предузећа у Бајиној Башти, рибочуварска служба користи и контролни пункт на Перућачком језеру, Ловачку кућу у Доловима (12 км од бране Х.Е.).

Организација рада рибочуварске службе обухвата различите облике контроле риболовних вода на рибарском подручју:

- Редовне контроле риболовних вода на рибарском подручју, према динамици која се утврђује на основу процене ризика за сваку риболовну воду посебно;
- Ванредне контроле риболовних вода на рибарском подручју у време повећаног притиска на риболовне воде;
- Акцијске и појачане контроле рибарског подручја сачињене на основу процене ризика за сваку риболовну воду посебно,
- Редовне и ванредне контроле посебних станишта риба која су значајна за биолошке потребе риба: мрест, зимовање, раст, исхрана и кретање (миграција) риба.

Посебне мере су предузете у очувању салмонидних ресурса који се налазе на планинским потоцима и то кроз редовне обиласке током целе године. Уклањање физичких препрека из корита река и потока, упозоравање туриста на понашање у близини и на воденим површинама и токовима унутар парка, доприносе бољем очувању рибљег фонда.

**ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРИВАЊУ
ПРОГРАМА УПРАВЉАЊА НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ ТАРА ЗА 2019. ГОДИНУ**

Највећа пажња природним мрестилиштима је посвећена у периоду октобар – јануар када се континуирано и плански обилазе места где је могућ природни мрест поточне пастрмке. Поток „Црно осоје“ („Полошница“), Река Рача, Река Дервента, Змајевачки поток су предмет праћења у смислу евентуалног сакупљања поточне пастрмке и прављења бојишта за природни мрест. Рибочувари су најмање једном недељно обилазили водоток и прикупљали податке. Река Јаревац је због својих специфичности под сталним рибочуварским надзором, као и река Врело.

Остале текућице нису насељене рибом, али се обилазе и прате од стране рибочуварске службе. Упоредне активности риболовачке службе у току године су биле устаљене у форми следећих активности:

- контрола забране риболова врста које су трајно или привремено забрањене за риболов;
- контрола забране риболова на локалитетима на којима је уведена мера апсолутне забране риболова у сврху заштите других врста сем риба, као и на локалитетима који су проглашени рибљим мрестилиштима;
- контрола риболова на теренима за које је уведена привремена забрана риболова у дефинисаном временском интервалу;
- тотална забрана риболова младице, смуђа и поточне (језерске) пастрмке у периоду 2019 године;
- контрола да ли се риболов одвија у складу са прописаним режимом;
- контрола појаве утицаја загађивача и адекватно и правовремено реаговање у случају акцидената;
- интензивирање активности на сузбијању свих видова криволова, а посебно у вези за коришћењем мрежарских алата и самица;
- упозоравање свих посетилаца парка да не остављају отпад за собом;
- потпуна забрана употребе бабушке и амурског чебачока као живих мамаца у риболову на грабљивице у акумулацијама Перућац и Заовине.

Појачан је надзор свих риболовних вода „Националног Парка Тара“ и рибарствене активности преузима већи број рибочувара после 15 јуна када престаје ловостај на већину риболовних врста. Највећи притисак риболоваца јесте на акумулацији Перућачког језера, па онда на Зовљанском језеру (Бели Рзав) те су ту и предузимају чешће редовне и ванредне контроле.

Реверзибилна хидро-акумулација Заовине или Заовљанско језеро је у периоду март- мај било испуштено на најнижу коту у последњих двадесетак година. У овом периоду вода у акумулацији је почела константно да опада, док водостај није дошао на преко 50 метара нижи ниво од максималног. Дрastiчним смањењем укупне запремине воде у акумулацији чини се штета рибљем фонду на три кључна начина у то са дугорочним последицама.

Огромни губитци се стварају неповратним изласком рибе из акумулације заједно са испуштеном водом. Немогуће је проценити колико рибе изађе кроз цевовод, а посебне не које врсте више а које мање, ког узраста итд.

Други битан и посебно штетан фактор јесте уништење природних хранидбених ресурса (шкољке, алге, подводно биље..) који се исушују на обалама језера.

Трећи битан моменат јесте поремећај мреста свих рибљих врста честим осцилацијама водостаја до ситуације да се риба измрести, а икра остане на сувом, односно апсолутно неуспешним мрестом одређених врста риба у датим моментима.

У току године смо имали две инспекцијске контроле од стране републичког инспектора за рибарство. Обзиром да је било све у складу са законом, котролне листе су оцењене са максималним бројем бодова.

IV ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА

Приоритетне задаци научно истраживачког и образовног рада произилазе из стања природних и створених вредности и потребе њихове заштите, очувања и унапређења.

Научно истраживачки радови спровођени у извештајном периоду су:

- Праћење миграције птица и слепих мишева трајним обележавањем алуминијским прстеновима - пројекат реализује Природњачки музеј Београд. Вишегодишњи пројекат, по дозволи број 353-01-1842/2014-17.
- Наставља се и пројекат праћења популације медведа помоћу електронских огрлица пројекат “Мониторинг популације мрког медведа”-Биолошки факултет и WWF- светски фонд за природу.
- Истраживање Nematoda на свим стаништима у Националном парку Тара- Пољопривредни факултет Београд, пројекат је вишегодишњи и део је докторске дисертације.
- Генетска истраживања оморике - Биолошки факултет, Биолошки институт и Институт за шумарство,
- Истраживања генетских својстава букве - део докторске дисертације Шумарски факултет,
- Праћење стања шума на биоиндикацијским тачкама-Институт за шумарство-Београд,
- Истраживачки рад „Дијагностика комплекса природних непријатеља најважнијих поткорњака смрче *Ips tyrographus* i *Pityogenes chalcographus* и утврђивање најбољег модела заштите у шумским комплексима Националног парка Тара“-Институт за шумарство - Београд,
- Праћење стања пребирних шума и оморике –Шумарски факултет,
- Пројекат технолошког развоја“ Адаптација и одрживо коришћење шума у циљу смањења негативних последица екстремних промена климе“- Институт за низијско управљање шумама и животну средину - Нови Сад.

V ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА

1. Планирање

1.1. Озакоњење објеката и упис својине на непокретностима

Настављена је активност на озакоњењу сопствених објеката, изграђених у ранијим периодима. Урађени су извештаји о затеченом стању за све објекте који су предмет озакоњења (пет објеката на Предовом Крсту, два објекта на Омару, један објекат у Шљивовици, један објекат на Калуђерским Барама и један објекат на Митровцу), осим објекта на Батури, за који су се стекли услови за учртавање у катастар непокретности. Израда Извештаја о затеченом стању за објекат на Батури планирана је у 2020. години.

У извештајној години, укупно је поднет 41 захтев за озакоњење непокретности у Националном парку Тара од стране приватних лица који поседују непокретности у парку.

1.2. Израда Плана генералне регулације обале језера Перућац

У сарадњи са Општинском управом Бајина Башта и ХЕ „Бајина Башта“ започете су активности на изради Плана генералне регулације обале језера Перућац, на потезу од бране у Перућцу до ушћа Дервенте у Дрину. Финансијска средства у потпуности је обезбедила ХЕ „Бајина Башта“.

1.3. Израда Просторног плана подручја посебне намене Националног парка Тара

Као заједничка активност са Општинском управом Бајина, Југословенским институтом за урбанизам и становање-ЈУГИНУС-Београд и Министарством грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре радили смо на изради Просторног плана подручја посебне намене Националног парка Тара. Финансијска средства у потпуности су обезбеђена из Буџета РС, преко Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, а ЈП“Национални парк Тара“ пружао логистичку и стручну подршку.

2. Изградња и инвестиције

2.1. Реконструкција планинарског дома Митровац у Едукативни центар Митровац

Са инвестицијом реконструкције постојећег објекта – планинарског дома Митровац, који је некада био радничка барака, започело се у 2018. години кроз израду пројектне документације за реконструкцију објекта и извођењу I фазе реконструкције. Кроз инвестицију у 2018. години и 2019. годину извршени су радови на рушењу крова и старих зидова, поновном зидању објекта у постојећим габаритима, зидању поткровља и подизању новог крова. Извршено је постављање спољне столарије. Са другом фазом реконструкције, која се односи на занатске радове (изградња водовода, канализације и електроинсталације) започело се крајем 2019. године. Рок завршетка, друге фазе је 01. маја 2019. године.

Трећом фазом планирана је израда машинских инсталација (грејање) и осталих завршних занатских радова по пројекту. У планској 2021. години планирани су завршни радови, односно радови на уређењу ентеријера и опремању објекта.

Наведеном инвестицијом повећаће се смештајни капацитети за пријем туриста тако да ће се повећати и приход од туристичких услуга. Такође, објекат ће бити оспособљен за одржавање семинара и радионица тако да ће имати и едукативни карактер.

Наведена активност, у 2019. години, суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 2.000.000,00 динара и Министарства трговине, туризма и телекомуникација у износу од 10.000.000,00 динара.

2.2. Замена кровне покривке на објекту управне зграде Предов Крст

На постојећем објекту управне зграде – лугарнице Предов Крст, планирана је била замена кровне покривке од шиндре са покривком од црепа, из средстава субвенција. Обзиром да средства субвенција нису добијена за наведену активност, планирано је да се радови изведу у 2020. години из сопствених средстава.

2.3. Изградња типске кућице за сувенире на Митровцу

Инвестиција није реализована јер нису добијена планирана средства суфинансирања

Програма управљања Националним парком Тара, ни у 2018.години ни у 2019.години. Постигнут је договор за другим субјектима и изграђене су три типске кућице за сувенире на Митровцу, тако да се ова инвестиција више не планира.

2.4.Пројектовање и изградња електро мреже за Омар

У циљу електрификације постојећих објеката на Омару, извршена је изградња електро мреже од Предовог Крста до Омара, постављањем кабла подземним водом.

2.5.Пројектовање, изградња и одржавање путева

Пројектовање, изградња и одржавање путева је редовна активност на реконструкцији шумских путева у свим газдинским јединицама, санације регистрованих клизишта и изградња шумских влака. Наведени путеви су у функцији газдовања шума и суфинансирају се из Буџета Републике Србије, преко Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде -Управа за шуме.

За реализацију планираних активности на изградњи шумских путева, добијена су средства Буџетског фонда за шуме у износу од 3.981.419,70 динара, за радове на путу „Преседо-Велики Крај“ у дужини од 2,4км.

Вршено је и редовно одржавање шумских путева и изградња шумских влака, санација клизишта, у свим газдинским јединицама а посебно у Газдинској јединици „Црни Врх“.

Планирана је изградња шумског пута „Омарско врело-Средњи поток“- 0,670 км, није реализована иако су обезбеђена средства Буџетског фонда за шуме јер нису добијени позитивни услови заштите природе за изградњу пута од стране Завода за заштиту природе.Наведени шумски пут припада II степену заштите где је и ограничен режим коришћења.

2.6. Набавка радних машина, теренских возила, алата и опреме

Набавка радних машина, теренских возила, алата и опреме односила се моторних тестера за потребе газдовања шумама, косачица, тримера, радних алата за стручне службе за потребе газдовања шумама.

За потребе стручних служби набављена је неопходна опрема (компјутери, штампачи, фото апарти, гпс и слично).

3. Уређење простора

3.1.Шетне стазе

Извршена је изградња и одржавање следећих шетних стаза:

Шетна стаза „Тепих ливада“- израда нове платформе за шетну стазу до „Тепих ливаде“ и замена мобилијара. Израдађена је нове ограде са кућицом осматрачницом и нове информативне табле са редизајнираним фотографијама и текстовима, као и летња учионице (амфитеатар на отвореном).

- Шетна „Јаревац“ – замена мобилијара и информативних табли,
- Шетна стаза „ Совина учионица“- замена дотрајалих ограда.

3.2.Изградња и одржавање мобилијара на излетиштима и видиковцима

Извршени су активности на одржавању постојећих видиковаца и излетишта, на видиковцима, Црњесково, Сјенич, Биљешка и Бањска стена, извршена је замена дрвене ограда.

Планирана замена крова на надстршницама на шетној стази „ Совина учионица“, на надстрешницама на Митровцу и на излетишту Хајдучка чесма није извршена.

У Заовинама-Тренице, подигнута надстрешница печурка (оборена од ветра) и учвршћена новим стубовима.

На Предовом Крсту, постављена ограда око метеоролошке станице,уклоњена стара платформа са барског станишта, реновирали су оквири табли са истога,постављена нова ограда око Лугарнице на Предовом Крсту, постављена нова ограда на видиковцу Сјенич.

VI ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

1.Задаци на развоју културно-образовних и информативно-пропагандних активности

1.1.Медијско приказивање

Вршена је континуирана сарадња са локалним, регионалним и републичким штампаним и електронским медијима (текстови, репортаже, снимање и емитовање манифестација поводом обележавања еколошких датума, едукативне емисије и рад са школском децом, спортско-рекреативне активности у парку, еко кампови и друго).

За информативно – пропагандне активности, односно снимање свих догађаја по захтеву управљача и емитовање на локалној телевизији и радију, као и приказивање у локалним новинама, коришћења су средстава суфинансирања у износу од 400.000,00 динара..

Укупне активности на медијском приказивању:

- 02.02.објављен чланак „Борба против поткорњака у Националном парку Тара“ на порталу www.agroklub.rs
- 4-7. 02.Снимање прилога за РТС „Шареницу“,
- 18-20.02.Снимање емисије „Моја лепа Србија“ РТС,
- 01.03. Емитована емисија „С Тамаром у акцији“ на РТС 1 ,
- 03.03. Емитована 2 прилога у емисији „Шареница“ на РТС 1,
- 07.03. Емитован прилог на РТВ „Сарајево“,
- 12.03. Чланак о Кампу младих чувара природе у дневним новинама „Политика“,
- 10.04. Прилог на РТС-у поводом дана Заштите природе,
- 22.04. Прилог на ТВ“Коперникус“ поводом отварања Меда кутка,
- 24.05. Емитована емисија „Моја лепа Србија“ на РТС 1,
- 02.06. Емитована емисија за децу „Моја Србијца - Нећу мирно да седим хоћу природу да средим – Национални парк Тара“ на РТВ1,
- 25-30.06. Снимање серије „Војна академија“,
- 09-11.07. Снимање емисије „РТС Шареница“,
- 13-14.07. Емитована емисија „РТС Шареница“,
- 22.07. Обилазак парка са новинарима из Немачке – писање туристичког водича кроз Србију,

- 24.07. Прилог у „Дневнику 1“ РТС – ситуација у Заовинама,
- 25.07. Прилог у „Јутарњем програму“ РТС – ситуација у Заовинама,
- 24-26.07. Снимање емисије „Знање имање“,
- 27.07. Прилог у „Дневнику 1“ РТС – Шуме Таре - Тепих ливада,
- 30.07. Снимање прилога за вести ТВ „Ал Џазира“ – ситуација у Заовинама и посматрање медведа,
- 02.08. Емитован прилог о ситуацији у Заовинама у вестима ТВ „Ал Џазира“,
- 04.08. Емитована емисија „Знање имање“ о НП Тара на РТС 1,
- 08.08. Емитован прилог о посматрању медведа у вестима ТВ „Ал Џазира“,
- 17-18.08. Емитована реприза „РТС Шареница“,
- 18-20.08. Снимање емисије у оквиру пројекта “Богатство биодиверзитета у заштићеним природним добрима”,
- 23.08. Емитована емисија „Паркови природе – НП Тара“ на РТС 2,
- 25-27.9. Снимање емисије „Моја лепа Србија“,
- 12.10. Укључење у дневник РТС-а поводом акције пошумљавања пожаришта „Вратимо шуме пошумимо пожаришта“,
- 25.10. Прилог у дневнику РТРС-а на тему сарадње са НП Дрина,
- 04.11. Снимање репортаже за регионалну ТВ „Лав+“,
- 18.11. Емитован прилог у јутарњем програму ТВ „Прва“ о изградњи улазних капија,
- 21.11. Емитован прилог у вестима ТВ „Прва“ прилог о заштити Панчићеве оморике,
- 28.11. Емитован прилог у емисији „Ово је Србија“ на РТС-у о заштити Панчићеве оморике,
- 30.11. Гостовање у емисији „Прело“ на ТВ „Хепи“,
- Прилози у електронским медијима поводом акције чишћења језера Перућац, поводом промоције фото монографије, поводом ситуације на језеру Заовине (РТС, Прва, Хепи, Ал Џазира, Блиц, Политика...), о посматрању медведа (Би-Би-Си на српском, Глас Америке, Телеграф, Политика), поводом изградње улазних капија,
- Прилози у локалним медијима (обележавање Дана заштите природе, Дана шума, Дана европских паркова, Снимање и емитовање клизишта у Заовинама, Прилог о посматрању медведа, Прилог о Дану Националног парка Тара, Прилог о пожарима и кампања о противпожарној заштити, прилог о изложби са фотосафарија, Прилог о издавању фотомонографије, прилог о изградњи улазне капије, два прилога о пошумљавању пожаришта у Заовинама са компанијом „Планета спорт“, прилог акције чишћења дивљих депонија),
- редовно ажурирање интернет презентације НП Тара,
- Одржавање налога на друштвеним мрежама – facebook, twiter, instagram и youtube.

У извештајном периоду дата је сагласност за снимање филмова и прилога („NIRA PRO“- Београд, серије „Војна академија 5“, Удружење „Еко-Геа“, Нови Сад снимање видео материјала, „Богатство биодиверзитета у заштићеним подручјима“ , сагласност за снимање студентског краткометражног уметничког филма „Sunshine acid“ у Националном парку Тара – Јована Лазић, снимање испитног филма „Брана“ у Националном парку Тара – Катарина Кољевић, Факултет Драмских уметности у Београду, снимање филма у Националном парку Тара – „Telic produkcija“ Маријана Ралетић Стојановић.

1.2.Штампање промотивног материјала

Поред штампаном материјала намењеног посетиоцима у центрима за посетиоце, штампан је и остали промотивни материјал:

- Рекламни-Кесе, фасцикле, блокови,

- Новогодишњи-календари,
- Одштампана публикација „Откривање Таре“
- Одштампана планинарско-туристичка мапа НП Тара
- Штампане осталог пропагандног материјала.

1.3. Пропагандне активности и презентација

1.3.1. Презентације:

- 07.05. Обилазак терена са представницима продукције „Нира“ – тражење локација за снимање „Војне академије“,
- 24.05. Презентација и обилазак парка са групом из Израела,
- 09.06. Обилазак парка са туристичком групом из амбасаде САД,
- 10.08. Обилазак парка (Митровац, Бањска стена, Манастир Рача) са групом из Шпаније - 26 особа,
- 24.08. Презентација парка за групу „Робинсон травел“,
- 04.10. Обилазак парка са групом из Шведске – „Solaris travel“ Зрењанин,
- 09.10. Обилазак парка са групом из Русије – „Kontiki travel“ Београд,
- 11.10. Презентација за извиђаче са простора бивше Југославије,
- 18.10. Обилазак парка са групом из Словеније – ТО „Златибор“,
- 18.10. Обилазак парка са кинеским тур-оператерима – Цептер хотели,
- 22.10. Састанак и обилазак терена са представницима продукцијске куће „Work in progress“ – тражење локација за снимање филма америчке продукције,
- 23-25.10. Састанак и обилазак терена са представницима продукцијске куће „Eye to eye“ – тражење локација за снимање наставка серије „Корени“.

1.3.2. Презентације на семинарима

- 22-25.01. Презентација НП Тара на конференцији о националним парковима у крашким подручјима у организацији Универзитета Етвеш Лоранд из Будимпеште,
- 05-07.02. Презентација на семинару у организацији Средње шумарске школе из Краљева,
- 18.09. Промоција фото монографије „Национални парк Тара“ у Туристичкој организацији Србије у Београду,
- 24.09. Презентација „Одрживи туризам у Србији – Национални парк Тара“ за учеснике семинара неформалне Зелене посланичке групе,
- 02-04.10. Учешће, са презентацијом „Развој туристичке понуде НП Тара“, на III сусрету управљача заштићених подручја у БиХ, НП Сутјеска,
- 25.10. Учешће на Конференцији о туристичким потенцијалима Сребренице са презентацијом „Туристичка понуда Бајине Баште са акцентом на НП Тара.“

1.3.3. Програм „Посматрања медведа“:

- 21.04. Тура посматрања медведа – за 3 особе из Немачке,
- 24-25.04. Тура посматрања медведа – блогери из Аустрије,

- 02.05. Тура посматрања медведа – 1 особа из Белгије,
- 04.05. Тура посматрања божура – за 3 особе из Немачке,
- 09.05. Тура посматрања медведа – за 2 особе из Белгије,
- 21.05. Тура посматрања медведа – за 2 особе из Енглеске,
- 31.05. Тура посматрања медведа – за 2 особе из Холандије,
- 12.06. Тура посматрања медведа – за 2 особе из Шпаније,
- 27.06. Тура посматрања медведа – 1 особа из Србије,
- 08.07. Тура посматрања медведа – за 2 особе из Холандије,
- 30.07. Тура посматрања медведа – 2 особе из Шпаније,
- 30.07. Тура посматрања медведа – 2 особе из Холандије,
- 06.08. Тура посматрања медведа – 1 особа из Француске,
- 16.08. Тура посматрања медведа – 2 особе из Холандије,
- 21.08. Тура посматрања медведа – 2 особе из Холандије,
- 24.09. Тура посматрања медведа – 2 особе из Шпаније,
- 27.09. Тура посматрања медведа – 2 особе из Енглеске.

1.3.4. Сајамске манифестације

21-24.02. Наступ на 41. Међународном сајму туризма у Београду заједно са СТЦ „Бајина Башта“ и другим локалним субјектима у оквиру штанда туристичке регије Западна Србија.

1.3.5. Изложбе

- 25.04. Отворена изложба фотографија „Фото-сафари Тара 2015-2016“ у просторијама специјалне болнице Чигота на Златибору,
- 25.09. Презентација НП Тара и отварање изложбе фотографија „Фото сафари Тара 2016/17“ у доњем Милановцу, НП Ђердап.

1.4. Едукативне активности

1.4.1. Едукативни Камп младих чувара природе

Едукативни Камп младих чувара природе реализован током августа у једној смени од 4. до 11. августа са укупно 19 учесника. Значајно учешће у реализацији кампа имало је локално становништво кроз пружање различитих услуга.

- 18-25.02. Одржана ликовна колонија „Тара“ на Митровцу на којој је учествовало 11 сликара из Србије. Током колоније је насликана 21 слика која је остала у власништву НП Тара,
- 26.07- 01.08. Одржана четврта летња школа дизајна на у сарадњи са Факултетом примењених уметности, Универзитета уметности у Београду. Шест студената је разрађивало тему „Тара Ботаника“ – израда амбалаже за чајеве и биљне препарате.

1.4.2. Обележавање еколошких датума:

- 22.03. Обележен међународни Дан шума,

- 11.04. Обележен Дан заштите природе доделом награда за најбоље пословне идеје за послове блиске природи,
- 21.04. Акција чишћења у Дервенти и Растишту заједно са ПК „Тара“ поводом Дана биодиверзитета,
- 22.04. Акција чишћења језера Перућац заједно са ТА „Таратурс“, риболовцима и ТО „Тара-Дрина“, Бајина Башта поводом Дана биодиверзитета,
- 13.07. Обележен Дан НП Тара
 - Промоција фото монографије „Национални парк Тара“,
 - Изложба слика са ликовне колоније „Тара 2019“,
- 23.09. Акција чишћења језера Перућац у сарадњи са туристичком организацијом „Тара-Дрина“, општином Бајина Башта, ЈКП „12 септембар“ и туристичком агенцијом Таратурс. Акција организована поводом Дана чистих планина и Светског дана туризма.

1.4.3. Теренске наставе и екскурзије:

- 08.05. Презентација и обилазак парка са студентима географије ПМФ-а -Ниша,
- 11-12.05. Презентација и обилазак парка са ученицима основних школа из Ариља,
- 14-15.05. Презентација за студенте ПМФ-а из Крагујевца одсек за биологију,
- 02.06. Обилазак парка са презентацијом ученике ОШ „Димитрије Туцовић“, Чајетина – амбасадорска школа НП Тара,
- 05.06. Обилазак парка са презентацијом за студенте ПМФ-а Нови Сад одсек за биологију,
- 11-12.06. Презентација парка за српске ученике основних школа из Осичке жупаније,
- 16-17.06. Обилазак парка са презентацијом за ученике америчке школе из Београда,
- 26.06. Обилазак парка са презентацијом за студенте ПМФ-а Ниш одсек за биологију,
- 08.07. Презентација парка за студенте Учитељског факултета – учесници кампа Спорт за све у Џанићима,
- 05.09. Екскурзија – обилазак парка СТУП Вршац,
- 10.09. Екскурзија – обилазак парка СТУП Вршац,
- 11.09. Презентација за групу деце из америчке школе – „Nature travel office“,
- 13.09. Презентација за групу деце из америчке школе – „Nature travel office“,
- 24.09. Екскурзија – обилазак парка СТУП Вршац,
- 26.09. Екскурзија – обилазак парка СТУП Вршац
- 24.10. Презентација за ученике ОШ „Димитрије Туцовић“ на Златибору – амбасадорска школа НП Тара.

1.4.4. Манифестације

- 18.05. Трибалион – планинарска трка са препрекама на Калуђерским барама 600 такмичара,
- 14-15.09. Трибалион – планинарска трка са препрекама на Митровцу 450 такмичара,
- 19-26.10. Фото сафари „Тара 2019“ у којој је учествовало 9 фотографа из Мађарске под вођством професора Сабо Беле.

VII САРАДЊА

1. Сарадња и партнерство са локалним становништвом и осталим корисницима у заштићеном подручју

Сарадња са локалном заједницом одвијала се кроз редовну активност са месним заједницама и локалном самоуправом по разним питањима, посебно у питањима решавање заједничких проблема, комуналних питања и инфраструктурних пројеката. Одржана су четири састанка са Саветом корисника Националног парка Тара. У раду је учествовала као консултанска организација и Светска организацију за заштиту природе –WWF.

Сарадња са локалним становништвом и невладиним организацијама огледала се и кроз укључивање истих у активности и пројекте управљача, па су тако 4 особе боравиле 17-20.06.2019.године на студијском путовању у Словенију (пројекат Еко карст).

Локално становништво укључивано је и у радионице са WWF-ом, у јавно надметање за одабир добрих „зелених“ идеја, додељене су награде најбољим идејама, одржане су радионице за потенцијалне пројекте (уређења пењалишта, виа ферата и опремање кањона).

Укључивана су и удружења у спорстко-рекреативне активности и еко кампове, дата је сагласност за коришћење локалитета Џанићи, у режиму II степена заштите у Националном парку Тара, ради извођења наставе предмета „Активности у природи“ - Факултет спорта и физичког васпитања - Београд, сагласност за уређење авантура парка са пратећим садржајима у режиму III степена заштите на Калуђерским Барама – Агенција „СМАРТ изазов и авантура“, Београд, сагласност за коришћење локалитета Џанићи, у режиму II степена заштите у Националном парку Тара, ради организовања еколошко-рекреативног кампа – Асоцијација „Спорт за све“ Београд.

Такође дато је и сагласност у седам случајева, за обављање делатности и постављање кућица за продају сувенира и осталих производа домаће радиноси, на Митровцу и Калуђерским Барама.

Активна сарадња била је и са локалним институцијама и локалном самоуправом, на пројектима уређења простора, стручним услугама и донацији грађе и садница за озелењавање простора, донацијама огревног дрвета за социјално угрожене.

2. Међународна сарадња и сарадња са другим заштићеним подручја Србије

1. Пројекат „Заштићена подручја за природу и људе“ (Protected Areas for Nature and People), одобрен за финансирање од стране Шведске агенције за обнову и развој (SIDA), пројекат Светски фонд за заштиту природе -WWF, у оквиру програма „Паркови Динарског лука (Dinaric Arc Parks Programme):

Активности:

- 21- 24.02. наступ на 41. Међународном сајму туризма у Београду,
- 16.04. састанак са представницима WWF и ТА „Таратурс“ ради финализације програма посматрања медведа,
- 19.04. Обука за регистрацију малих произвођача за продају намирница животињског порекла,
- 19-20.04. Сусрети амбасадорских школа из Бајине Баште, Костојевића, Чајетине и Ваљева на Митровцу,
- 22.04. Отварање “меда кутка” у Центру за посетиоцу на Митровцу,
- 22.04. Промо тура посматрања медведа за новинаре,

- 23.04. Промоција Савета корисника и активности из пакета посматрања медведа,
- 09-10.05. Обука за рад са Саветом корисника у Сремским Карловцима,
- 29.05. Промоција нових туристичких понуда „Одрживи туризам и посматрање медведа у Националном парку Тара“ у Туристичкој организацији Србије,
- 07-10.06. промо тура за тур-операторе из Велике Британије - туристичке програме посматрања медведа,
- 03-05.07. обука за рекреаторе и водиче за спровођене образовних активности у природи са децом.

2. Имплементација пројекта: ЕСО CARST- „Екосистемске услуге заштићених подручја – покретачи одрживог развоја“, одобрен за финансирање из предприступних фондова (ИПА фондова) Европске Уније, Пројекат Еко Карст се спроводио у периоду од 1.1.2017.-15.06.2019. године.

У пројекат је било укључено 12 партнера из девет земаља дунавског региона, на челу са Заводом за газдовање шумама Словеније. Министарство финансија сектор за уговарње и финансирање програма из средстава ЕУ у току 2019. године, сертификовало је последњи, пети извештајни период пројекта. На основу сертификованих извештаја врши се рефундација средстава. Током 2019. године на основу поднетог извештаја извршена је сертификација последње извештајног периода у износу од 26.505,47 Е чија се уплата очекује.

Током треће године пројекта, спровођене су активности из 6 радних пакета пројекта. У погледу пројектних пакета спровођене су следеће активности:

- 10.01-30.03. Спровођење конкурса за најбоље пословне идеје и селекција победника,
- Припрема пројектних брошура за штампу,
- 15.02. Премијера локалних најавних видеа на друштвеним мрежама,
- 20-21.02 састанак са сурегионалним координаторима ЗаВита, Словенија у вези са израдом акционог плана,
- 27.02. Премијера филма „Еко карст“ на друштвеним мрежама,
- 04-07.03. Пети управни одбор пројекта у Сарајеву,
- 01.04. Објављени резултати конкурса за најбоље пословне идеје,
- 10.04. Одржан тренинг и радионица „Развој пословних идеја блиских природи и потенцијални извори финансирања“, намењен локалним предузетницима који имају идеје за зелено предузетништво и требало би им пружити знање о изворима финансирања,
- 11.04. Додела награда за најбоље пословне идеје и прес конференција,
- Завршен акциони план за биолошку разноликост и одрживи разво БИО мапе су израђене на основу рада ЕСС мапа и доприноса заинтересованих страна,
- 17-20.06. завршна конференција пројекта у Постојни у Словенији.
Поред представника пројектног тима учествовали су и екстерни експерти из РРА Златибор, Општинске управа Бајина Башта и три представника локалног становништва који су награђена за учешће на конкурс за идеје за пословање блиско природи.
- У уској сарадњи свих партнера објављена је публикација „Заједничка стратегија заштите и одрживог коришћења ЕС у кршким еко-регионима“. Ова публикација заправо укључује мапирање екосистема, ПББ моделе и све примере заједно.

3. Пројекат „Програм сестринских паркова“

У оквиру „Програм сестринских паркова“, два чувара заштићеног подручја Национални парк Тара, боравила су, у периоду од 30.09-11.10.2019. године у студијској посети Националном парку Црњи кањон Ганисона (NP Black Canyon of Gunnison), Колорадо, Сад.

4. Пројекат „ViaDinarica“ – планинарски коридор

- 25-26.05. Организован регионални координациони састанак у Бајиној Башти „Виа Динарика – регионална консолидација и промоција брэнда“. Састанку присуствовале организације из Србије, БиХ, Хрватске и Албаније. Улогу националног координатора у Србији за развој зелене трасе планинарског коридора у Србији преузела Регионална развојна агенција Златибор.
- 08-09.11. Организован регионални координациони састанак у Титани „Виа Динарика – регионална структура и маркетинг стратегија“. Састанку присуствовале организације из Србије, БиХ, Хрватске, Северне, Македоније, Црне Горе и Албаније.

5 Пројекат „Очување биодиверзитета долине реке Дрине“ закључен је са Владом републике Србије, Министарством финансија, Сектор за уговарање и финансирање програма из средства Европске Уније. Финансира се средствима из програма Европске Уније ИПА (Инструмента за предприступну помоћ) у оквиру Првог позива Прекогранични програм Србија – Босна и Херцеговина 2014-2020 (*1st Call for Proposals: Serbia-Bosnia and Herzegovina under the Instrument for Pre-accession Assistance (IPAI) allocation 2014, 2015 and 2016*). Трајање пројекта: 18 месеци.

На пројекту учествују Јавно предузеће „Национални парк Тара“ Бајина Башта као Водећи партнер и Јавно предузеће шумарства „Шуме Републике Српске“ А.Д. Соколац, као пројектни партнер из Босне и Херцеговине. Укупна вредност пројекта је 194.328,32 Е, а максимална вредност донације по уговору је 165.197,07 Е за оба пројектна партнера. За активности партнера у Босни и Херцеговини, Јавно предузеће „Национални парк Тара“ извршио је пренос финансијских средстава у укупном износу од 66.916,00 Е. Прва уплата по потписивању уговора била је: 116.600,13 Е. Остале уплате по достављању извештаја о реализацији : 32.061,03 Е. Остатак до коначног износа донације: 16.517,91 Е.

Циљ пројекта је да се допринесе очувању и промоцији биолошке разноликости у региону заједничким развојним активностима у области заштите природе угрожених врста.

Специфични циљ и сврха пројекта: Подстицање заштите и промоције најзначајних одлика биолошке разноликости на подручју долине реке Дрине кроз иновативне алате за очување природних станишта угрожене врсте Панчићева оморика.

Резултати који ће бити постигнути кроз пројектне активности:

1. Побољшано управљање угроженим природним стаништима оморике,
2. Развијено и успостављено партнерство између институција за заштиту природе,
3. Подизање свести о биолошкој разноликости међу локалним заједницама, националном и регионалном јавношћу и посетиоцима.

Активности на пројекту које се спроводе:

1. Процена стања ендемичне врсте оморике : Гис Мапирања, План управљања за станишта Панчићеве оморике, Производња садница у шумском расаднику,
2. Организација тематске конференције о очувању биолошке разноликости, Оснивање Радне групе за очување реликтних врста,

**ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРИВАЊУ
ПРОГРАМА УПРАВЉАЊА НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ ТАРА ЗА 2019. ГОДИНУ**

3. Кампања за подизање свести кроз организацију мобилне изложбе, Образовне програме за школе, Израда образовних алата, Обележавање природних састојина оморика јединствено дизајнираним едукативним таблама, Обележавање Дана биолошке разноликости, Штампање књиге о биодиверзитету са посебним освртом на оморику,

4. Промотивне активности пројета: Организација конференција за штампу, промотивни материјал на страницама друштвених медија, Штампање материјала о видљивости (постер пројекта, летак).

Током 2019. године спроведени су поступци набавке у складу са павилима Европске Уније (ПРАГ) за услуге :

-LIDAR даљинске детекције – уговорен износ набавке : 4.100.000 динара.

-Молекуларно генетичка студија Панчићеве оморике 2.066.917,52 динара.

По уговору, на основу Извештаја уплаћена су средства у износу од 1.033.458,76 динара.

Поред наведених пројеката, сарадња и размена искустава одвијала се непосредно између самих националних паркова и других заштићених добара, у заједничким семинарима заштићених добара, учешће на семинару у Кладову у организацији Министарства заштите животне средине, учешћу у сусретима паркова „Парковијада“ исл.

Сарадња између паркова и заштићених добара спровођена је и у оквиру Асоцијације паркови Динарида, посебно на обуци и размени искустава и знања. Учествовали смо на конференцији Паркови Динарида у заштићеном добру Блудиње, у БиХ.

Процена остварења активности по Програму управљања :

1. Чување, заштита природних вредности – 100%,
2. Активности на културно-историјским вредностима-80%,
3. Управљање природним ресурсима- 100%,
4. Истраживачки пројекти- 90%,
5. Градња и уређење простора-80%
6. Промоција и презентација подручја-100 %
7. Сарадња – 100%
8. Оставрени приход-100%.

Остварење програма: 93,75 %.

**ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРИВАЊУ
ПРОГРАМА УПРАВЉАЊА НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ ТАРА ЗА 2019. ГОДИНУ**

VIII ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

Извори оствареног прихода (процена) : динара

1. Прихода које оставује Предузеће од обављања делатности-----256.694.470,30
2. Приход од накнада за коришћење вредности парка -----39.820.000,00
3. Наменска средства из Буџета Републике Србије-----35.691.942,70

3.1.Стручни послови у шумама сопственика----- 4.414.169,00

3.2.Суфинансирање из Буџетског фонда за шуме----- 8.377.773,7

-изградња шумских путева-----3.981.419,70

- заштита шума (набавка феромона и мониторинг) -----4.284.694,00

-биолошки радови (нега и семе)----- 111.660,00

3.4.Суфинансирање Програма управљања ----- 12.900.000,00

3.5.Наменска средства Министарства трговине, туризма

и телекомуникација-----10.000.000,00

4.Средства по пројектима -донација -----14.013.587,00

-Пројекат „Еко карст“-----5.593.104,00

-Пројекат „Очување биодивер. долине реке Дрине“-----7.470.483,00

-Пројекат „Вратимо шуме,пош.пожаришта“

Донатор „Планета спорт“-----950.000,00

Укупни приход (процена)-----346.220.000,00 динара

Укупан расход----- 319.460.000,00 динара.

Приход од накнада за коришћење подручја парка остварен је у износу од 39.820,00 динара што представља 109% у односу на планирани приход од накнада (36.500.000,00 динара). Учешће прихода од накнада у укупном приходу Предузећа износио је 11,5 %. Приход из Буџета Србије у односу на укупни приход износио је 10,3%, док су средства по основу суфинансирања Програма управљања Националним парком Тара за 2019.годину, износила 3,7% у односу на укупан приход.

ЈП”Национални парк Тара”

директор

Драгић Караклић -дипл.инг.шум

САДРЖАЈ

I УВОД	1
II ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА, УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА ЗАШТИЂЕНОГ ПОДРУЧЈА	1
III ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЂЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ	2
1. Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима	2
1.1. Чување подручја	2
1.2. Одржавање простора	3
1.3. Прађење стања природних вредности	3
1.4. Мониторинг климе	10
1.5. Мониторинг вода	10
1.6. Мониторинг спелеолошких објеката и геонаслеђа	10
2. Приоритетне мере и активности на управљању културно-историјским вредностима	10
3. Управљање посетиоцима	10
3.1. Изградња „улазних капија“ - Перућац и Калуђерске Баре	10
3.2. Уређење музеја „Др Јосиф Панчић“	11
3.3. Штампани материјал	11
4. Управљање природним ресурсима	12
4.1. Задаци и активности на заштити и управљању шумама	12
4.2. Задаци и активности на заштити и управљању ловном и риболовном фауном	15
IV ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА	18
V ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА	18
1. Планирање	18
1.1. Озакоњење објеката	18
1.2. Израда Плана генералне регулације обале језера Перућац	19
1.3. Израда Просторног плана подручја посебне намене Националног парка Тара	19
2. Изградња и инвестиције	19
2.1. Реконструкција планинарског дома Митровац у Едукативни центар Митровац	19
2.2. Замена кровне покривке на објекту управне зграде Предов Крст	19
2.3. Изградња типске кућице за сувенире на Митровцу	19
2.4. Пројектовање и изградња електро мреже за Омар	20
2.5. Пројектовање, изградња и одржавање путева	20
2.6. Набавка радних машина, теренских возила, алата и опреме	20
3. Уређење простора	21
3.1. Уређење шетних стаза	21
3.2. Изградња и одржавање мобилијара на излетиштима и видиковцима	21
VI ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЂЕНОГ ПОДРУЧЈА	21
1. Задаци на развоју културно-образовних и информативно-пропагандних активности	21
1.1. Медијско приказивање	21
1.2. Штампане промотивног материјала	22
1.3. Промотивне активности и презентација	23
1.4. Едукативне активности	24
VII САРАДЊА	26
VIII ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА	30